

موانع و راهکارهای پیشگیری انتظامی از جرایم هرزه‌نگاری در فضای سایبر

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۰/۲۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۷/۲۸

جعفر محمدی برزگر^۱

از صفحه ۱۴۱ تا ۱۶۸

چکیده

زمینه و هدف: جرایم هرزه‌نگاری یکی از جرایم شایع در فضای سایبر است. یکی از وظایف پلیس در جامعه پیشگیری از این نوع جرایم در جامعه می‌باشد اما در عمل این نوع پیشگیری انتظامی با موانعی روبرو شده است. هدف از این پژوهش شناسایی موانع و راهکارهای پیشگیری انتظامی از جرایم هرزه‌نگاری در فضای سایبر است.

روش‌شناسی: این پژوهش از نظر هدف، کاربردی است از نظر ماهیت در زمره تحقیقات تحلیلی و روش تحقیق آن کیفی است. جامعه آماری پژوهش شامل ۲۰ نفر از مدیران و خبرنگاران حوزه فضای سایبر و روش نمونه‌گیری هدفمند می‌باشد. برای گردآوری اطلاعات از مصاحبه استفاده و روایی یافته‌ها از طریق نظر سایر خبرگان (تکنیک تثلیث) و پایایی با هدایت دقیق جریان مصاحبه، تفسیر مصاحبه‌های همگرا و نظر خبرگان انجام پذیرفته است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش تحلیل مضمون و از نرم افزار مکس کیودا استفاده گردید.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد موانع پیشگیری انتظامی از جرایم هرزه‌نگاری در فضای سایبر دارای موانع سلبی می‌باشد که این موانع از چهار مضمون چالش قضایی، چالش قانونی، چالش اجرایی و چالش منابع و امکانات و در مجموع از ۳۴ مضمون سازمان‌دهنده تشکیل شده است و راهکارهای ایجابی رفع آن نیز از چهار مضمون رفع موانع قانونی، ایجاد بسترهای قضایی، توانمندسازی اجرایی و تخصیص منابع و امکانات تشکیل؛ که آنها نیز در مجموع از ۳۰ مضمون سازمان‌دهنده تشکیل شده است.

نتیجه‌گیری: در صورتی که بسترهای قانونی و قضایی لازم برای پلیس فراهم گردد و امکانات و منابع لازم تأمین و موانع اجرایی پلیس کاهش یابد امکان موفقیت پلیس در پیشگیری از جرایم هرزه‌نگاری بسیار زیاد خواهد بود با این وصف این بسترها عموماً خارج از حیطه اختیارات پلیس بوده و در اختیار قوای سه‌گانه می‌باشد بنابراین موفقیت پلیس برای پیشگیری از این جرم در فضای سایبر تا حدود زیادی مستلزم هماهنگی و همکاری مراکز برون سازمانی در سطح کلان و در حوزه داخلی رفع موانع درون سازمانی می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: پیشگیری انتظامی، جرم، هرزه‌نگاری، فضای سایبر.

مقدمه

فضای سایبر در چند سال اخیر تمامی فعالیت‌های بشر را تحت تأثیر قرار داده است. تحولات این فضا بسیار سریع‌تر از سایر حوزه‌ها بر کیفیت و کمیت زندگی تأثیرگذار بوده است. این اتفاق حتی در جرایم نیز قابل مشاهده است. به موازات گسترش ارتباطات و دادوستدهای رایانه‌ای، بخشی از بزهکاران فعالیت‌های غیر مشروع و غیرقانونی خود را به این فضا منتقل کرده‌اند (پیکا^۱، ۱۳۹۰: ۱۱-۱۰) اگر تا چند سال پیش مجرمان دارای تخصص‌های بالقوه بوده و برای انجام جرم نیاز به مقدمات و برنامه‌ریزی داشتند و اساساً جرم مختص به تیپ خاصی بود امروزه فضای سایبر امکاناتی در اختیار افراد قرار داده که تمیز مجرمان از هم بسیار مشکل، انجام جرم به سهولت و قربانی شدن به راحتی صورت می‌گیرد ضمن آنکه تأثیر جرم بسیار زیاد و افراد زیادتری در شعاع جرم قرار گرفته‌اند و امکان رفع آثار جرم بسیار مشکل‌تر شده است. در گذشته رسیدگی به جرم تنها محدود به یک جرم در حوزه بزهکار و بزه‌دیده بود و فرایند کشف به آسانی صورت می‌گرفت اما امروزه فضای سایبر امکانی بوجود آورده یک جرم نه تنها در آن واحد بزه‌دیده‌گان پرشماری را درگیر می‌کند بلکه اساساً امکان شناسایی مجرم بسیار دشوار شده است. در این راستا به علت ویژگی‌های فضای سایبر بسیاری از جرایم، تکامل یافته از حوزه فضای حقیقی به فضای سایبر رانده شده‌اند، یکی از این جرایم، هرزه‌نگاری است. واژه هرزه‌نگاری ریشه یونانی دارد و از ترکیب دو واژه هرزه به معنای روسپی و واژه گرافو به معنای نگارش به وجود آمده و به معنی روسپی‌نگاری است. مشخص نیست برای نخستین بار در چه زمانی در یونان باستان از این کلمه استفاده شد. هرزه‌نگاری به معنای «توصیف فعالیت روسپی‌ها» است. از لحاظ عرف عمومی، هرزه‌نگاری به معنای مطالبی است که از لحاظ جنسی آشکار هستند و بیشتر به قصد تحریک جنسی ارائه می‌شوند. در سال‌های اخیر هرزه‌نگاری‌های اینترنتی به عنوان یک معضل مهم و مسئله بحث برانگیز مطرح هستند (جواهری و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۷۴) این جرم در سال‌های گذشته تنها مختص به انتشار عکس، فیلم و سایر شیوه‌های قدیمی در فضای حقیقی بود، اما با پیشرفت تکنولوژی نوع، کیفیت، کمیت و اثرگذاری جرم تغییرات زیادی یافته است. هرزه‌نگاری در فضای سایبر نقش بسزایی در نابسامانی و

فروپاشی ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی داشته و رواج آن در فضای تبادل ارتباطات و اطلاعات سبب تزلزل نهاد خانواده، بی‌بندوباری جنسی، افزایش فحشا، بیماری‌های روحی و روانی و در نهایت بی‌حرمتی به ارزش‌های انسانی می‌شود (ابراهیمی، ۱۳۹۳: ۹). آنچه در این زمینه مایه نگرانی است سهولت دسترسی افراد از کم‌سن‌ترین تا دورترین افراد در اقصی نقاط کشور به این فضا و در معرض بزه‌دیده شدن به علت کمبود سواد رسانه‌ای است. پیامدهای زیانبار این جرم در جامعه و به چالش کشیده شدن نظام اخلاقی جامعه لزوم اقدامات پیشگیرانه را از سوی سازمان‌های مسئول از جمله پلیس را دوچندان کرده است. با این که اقدامات قابل توجهی از سوی پلیس‌های تخصصی برای پیشگیری و مقابله با این جرم در فضای سایبر صورت گرفته است اما فراوانی و تشدید جرم حاکی از موفقیت‌های نه‌چندان زیاد بوده است. براین اساس مهمترین سوال این پژوهش پاسخگویی به این سوال است که موانع و راهکارهای پیشگیری انتظامی از جرایم هرزه‌نگاری در فضای سایبر چه می‌باشد؟

مبانی نظری و پیشینه تحقیق

فضای سایبر

اقدامات بین‌المللی قابل توجهی نیز در زمینه هرزه‌نگاری در فضای سایبر نیز صورت گرفته است. در سال ۱۹۹۹ کنفرانس پکن با هدف مقابله با بهره‌گیری از کامپیوتر برای استثمار کودکان برگزار شد. برگزاری کنفرانس بین‌المللی وین در سال ۱۹۹۹ در زمینه «مبارزه با هرزه‌نگاری کودکان در اینترنت» و اجلاس یونسکو در سال ۱۹۹۹ پاریس در زمینه «سوءاستفاده از کودکان، هرزه‌نگاری و پدوفیلی کودک در اینترنت» نیز در این راستا صورت گرفت. از دستاوردهای مهم کنفرانس وین می‌توان به لزوم جرم‌انگاری هرزه‌نگاری کودکان در کلیه کشورهای جهان و ضرورت مشارکت‌های ملی و بین‌المللی اشاره کرد. کنوانسیون شماره ۱۸۲ سازمان بین‌المللی کار کودک در سال ۱۹۹۹ در زمینه «ممنوعیت و امحاء بدترین اشکال کار کودک» در مواد ۱ و ۳ استفاده، گماشتن و ارائه برای فحشاء، تولید هرزه‌نگاری و یا شرکت در اجراهای هرزه‌نگارانه را در زمره بدترین اشکال کار کودک معرفی نموده و خواستار ممنوعیت و امحاء فوری آن شده است (نگهی، ۱۳۹۱: ۱۴۴). اعلامیه کنگره جهانی ۲۰۰۱ یوکوهاما،

ژاپن درباره مقابله با استثمار تجاری کودکان نیز استفاده از ابزار نوین برای هرزه‌نگاری کودکان را مورد توجه ویژه قرار داده است. از اقدامات صورت گرفته در زمینه مقابله با هرزه‌نگاری کودک در سطح اروپا می‌توان به کنوانسیون‌های جرایم مجازی شورای اروپا در سال ۲۰۰۱ بوداپست و ۲۰۰۷ لانزاروت اشاره نمود. بر اساس مفاد کنوانسیون جرایم مجازی شورای اروپا در سال ۲۰۰۷، عرضه کودک و جلب مشتری ممنوع اعلام شده است. سیر زمانی قانونگذاری کیفی در زمینه هرزه‌نگاری در ایران حاکی از این است «قانون جرایم رایانه‌ای» مصوب سال ۱۳۸۸ (قانون مجازات اسلامی) مهمترین اقدام قانونگذار در این زمینه است. با توجه به تبصره ۱ و ۴ ماده ۱۴ این قانون، می‌توان جدیدترین تعریف مقنن از هرزه‌نگاری را تهیه محتویات و آثار مبتذل یا مستهجن دانست «مبتذل» به مفهوم داشتن صحنه و صور قبیحه و «مستهجن» به مفهوم تصویر، صورت یا متن واقعی یا غیر واقعی یا متنی است که بیانگر برهنگی کامل زن یا مرد ... باشد.

هرزه‌نگاری

اینترپل هرزه‌نگاری را «به نمایش گذاشتن استثمار جنسی با تمرکز بر نمایش اندام» تعریف کرده است (اینترپل، ۱۹۹۵) لانزاروت^۱ هرزه‌نگاری را همراه با کنوانسیون بوداپست تعریف نموده و تعریف اعمال صریح و آشکار آن را به عهده کشورهای عضو گذاشته و آن را در برگیرنده فعالیت جنسی ... می‌داند (نگهی، ۱۳۹۱: ۱۳۹). هرزه‌نگاری، با توجه به روش تهیه و تولید، محتوای محصولات و چگونگی توزیع، به دو دسته «هرزه‌نگاری سنتی» و «هرزه‌نگاری مجازی» تقسیم می‌شود. در هرزه‌نگاری سنتی، تصاویر و محتوای هرزه‌نگارانه با استفاده از روش‌های سنتی مانند فیلم، نقاشی، عکس و مجله تهیه می‌شود. با ظهور رایانه امکان تهیه محصولات هرزه‌نگارانه به صورت مجازی نیز فراهم گردید. در «هرزه‌نگاری مجازی» با استفاده از روش مورفینگ^۲ به وسیله چندین محتوای ویژه یا تکنیک‌های کامپیوتری، افراد جایگزین هم می‌شود. محصولات هرزه‌نگارانه با توجه به چگونگی پخش، به دو نوع هرزه‌نگاری آنلاین یا زنده و هرزه‌نگاری آفلاین یا ضبط شده دسته‌بندی می‌شود.

1- Lanzarote
2- Morphing

در تقسیم‌بندی دیگر هرزه‌نگاری را به اعتبار محتوا به دو دسته هرزه‌نگاری مستقیم و هرزه‌نگاری غیر مستقیم تقسیم کرده‌اند (نگهی، ۱۳۹۱: ۴۲). به اعتبار روش تولید و توزیع هرزه‌نگاری به ۷ روش انجام می‌شود نقاشی (شعبانی، ۱۳۸۱: ۴۲) متن، صوت (حافظی، ۱۳۸۱: ۲۱) رایانه، بازی‌های رایانه‌ای، دستکاری عکس و تصاویر تولید شده (دوران، ۱۳۸۶: ۵۸) پلیس فتا جرایم علیه هرزه‌نگاری در سایبر را در عناوین شکل شماره ۱ دسته‌بندی نموده است:

جدول شماره ۱. کدینگ جرایم پلیس فتا در جرایم هرزه‌نگاری در فضای سایبر (محمدی بزرگر، ۱۳۹۹: ۱۰۰)

جرم	مصادیق جرم	شگرد	استناد
هرزه‌نگاری	بدن نمایی آنلاین	از طریق چت	ماده ۱۴ قانون جرایم رایانه‌ای
	انتشار محتویات مستهجن	از طریق وبلاگ	
	توزیع و معامله محتویات مستهجن	از طریق وب سایت	
	ذخیره یا نگهداری محتویات مستهجن	از طریق شبکه‌های اجتماعی	
هرزه‌نگاری	تولید محتویات مستهجن	محتویات ذخیره شده در حامل داده‌ها	ماده ۱۵ قانون جرایم رایانه‌ای
	انتشار داستان‌های مستهجن	از طریق پیام کوتاه	
	تحریک و ترغیب تهدید و تطمیع یا فریب افراد یا شیوه‌های دستیابی به آنها از طریق سامانه‌های رایانه‌ای و مخابراتی یا حامل داده	فریب افراد از طریق ایمیل وب سایت یا وبلاگ چت یا از هر طریق دیگری به صورت آنلاین و وب	
		آموزش افراد برای دستیابی به محتویات با استفاده از فیلتر شکن یا وی پی ان و نظایر آن	
هرزه‌نگاری	ارتکاب جرایم منافی عفت یا خودکشی یا انحرافات جنسی یا اعمال خشونت آمیز	طراحی سایت‌ها و تالارهای گفتمان	ماده ۱۵ قانون جرایم رایانه‌ای
	تحریک یا ترغیب یا تهدید یا دعوت کردن یا فریب دادن یا شیوه ارتکاب یا استعمال آنها را تسهیل کند یا آموزش دهد	ارسال ایمیل یا ارتباط در چت روم‌ها	
		ارائه مطالب در وبلاگ‌ها به منظور آموزش و یا انتشار مطالب مربوط به اعمال منافی عفت یا استعمال مواد مخدر یا روانگردان یا خودکشی یا انحرافات جنسی یا اعمال خشونت‌آمیز	

اقدامات بین‌المللی قابل توجهی نیز در زمینه هرزه‌نگاری در فضای سایبر نیز صورت گرفته است. در سال ۱۹۹۹ کنفرانس پکن با هدف مقابله با بهره‌گیری از کامپیوتر برای استثمار کودکان برگزار شد. برگزاری کنفرانس بین‌المللی وین در سال ۱۹۹۹ در زمینه «مبارزه با هرزه‌نگاری کودکان در اینترنت» و اجلاس یونسکو در سال ۱۹۹۹ پاریس در زمینه «سوءاستفاده جنسی از کودکان، هرزه‌نگاری و پدوفیلی کودک در اینترنت» نیز در این راستا صورت گرفت. از دستاوردهای مهم کنفرانس وین می‌توان به لزوم

جرمانگاری هرزه‌نگاری کودکان در کلیه کشورهای جهان و ضرورت مشارکت‌های ملی و بین‌المللی اشاره کرد. کنوانسیون شماره ۱۸۲ سازمان بین‌المللی کارکودک در سال ۱۹۹۹ در زمینه «ممنوعیت و امحاء بدترین اشکال کار کودک» در مواد ۱ و ۳ استفاده، گماشتن و ارائه برای فحشاء، تولید هرزه‌نگاری و یا شرکت در اجراهای هرزه‌نگارانه را در زمره بدترین اشکال کار کودک معرفی نموده و خواستار ممنوعیت و امحاء فوری آن شده است (نگهی، ۱۳۹۱: ۱۴۴). اعلامیه کنگره جهانی ۲۰۰۱ یوکوهاما ژاپن درباره مقابله با استثمار جنسی تجاری کودکان نیز استفاده از ابزار نوین برای هرزه‌نگاری کودکان را مورد توجه ویژه قرار داده است. از اقدامات صورت گرفته در زمینه مقابله با هرزه‌نگاری، کودک در سطح اروپا می‌توان به کنوانسیون‌های جرایم مجازی شورای اروپا در سال ۲۰۰۱ بوداپست و ۲۰۰۷ لانزاروت اشاره نمود. بر اساس مفاد کنوانسیون جرایم مجازی شورای اروپا در سال ۲۰۰۷، عرضه کودک و جلب مشتری برای تن‌فروشی ممنوع اعلام شده است. سیر زمانی قانونگذاری کیفی در زمینه هرزه‌نگاری در ایران حاکی از این است که «قانون جرایم رایانه‌ای» مصوب سال ۱۳۸۸ (قانون مجازات اسلامی) مهمترین اقدام قانونگذار در این زمینه است.

پیشگیری

به عقیده برخی صاحب‌نظران در امر پیشگیری از جرم، اصطلاح پیشگیری از جرم، تکنیک‌هایی را توصیف می‌کند که برای کاهش تعدی به کار گرفته شده‌اند، همانگونه که این تکنیک‌ها مانعی برای جرم و مجرمان هستند. پیشگیری از جرم، نوعی اقدام یا سیاست است که تعدی حاصل از جرم و تخلف را کاهش می‌دهد و یا از بین می‌برد. پیشگیری جرم دربرگیرنده اقدامات دولتی و غیردولتی است تا آسیب‌های تعدی را کاهش دهد. همانگونه که تلاش‌هایی برای کاهش ترس از جرم صورت می‌گیرد (نادریور، ۱۳۹۱: ۱۵). پیشگیری انتظامی در فضای سایبر بر قابلیت‌های نیروی پلیس در تحقق اهداف پیشگیری از جرم مبتنی است. به عبارت دیگر مبنای پیشگیری پلیس، اختیارات و توانایی‌های نیروی پلیس در پیشگیری از جرم در این فضا است. نیروی پلیس به لحاظ داشتن اختیارات و ابزار ویژه می‌تواند نقش بسزایی در کاهش نرخ جرایم خواه پیش از وقوع جرم و خواه پس از وقوع آن داشته باشد. از این رو پیشگیری انتظامی را می‌توان، مجموعه تدابیر و اقدامات کنشی و واکنشی نیروی پلیس دانست که

با حمایت از افراد در معرض خطر، افزایش آگاهی‌های عمومی، نظارت بر اماکن عمومی، افزایش هزینه‌های ارتکاب جرم و مداخله پس از وقوع جرم، درصدد پیشگیری از ارتکاب جرم در جامعه است (عباچی، ۱۳۸۷: ۴۵). بنابراین پیشگیری انتظامی در این تحقیق مجموعه اقدامات و فعالیت‌هایی است که پلیس در فضای سایبر برای شناسایی مجرمان هرزه‌نگاری انجام می‌دهد تا از هرگونه بزه در این فضا جلوگیری نماید.

نظریات علمی متعددی در سالیان اخیر در حوزه جرم‌یابی و پیشگیری مطرح شده است که تعدادی از این نظریه‌ها قابلیت تبیین جرایم هرزه‌نگاری در فضای سایبر را همراه دارد. دیدگاه نظریه فعالیت روزمره از جمله این موارد است که به همبستگی میان شیوه زندگی و جرم می‌پردازد، نظریه پردازان این دیدگاه مدعی هستند که دقیقاً همان متغیرهایی که فرصت برخورداری از مزایای زندگی را افزایش می‌دهد، فرصت‌های وقوع خشونت و جرم را هم فزونی می‌بخشد؛ فعالیت‌هایی مانند حضور زنان در عرصه کار و فعالیت اجتماعی، گسترش شهرنشینی، استفاده از ابزارهای جدید الکترونیک، استفاده از شبکه‌های مجازی، استفاده از اینترنت به همان شکل که زمینه فرار از محدودیت‌های خانه نشینی را افزایش می‌دهد (سلیمی و داوری، ۱۳۸۰: ۳۳۸) بسترهای جدیدی برای وقوع جرم فراهم می‌کنند. نظریه کنترل اجتماعی بر این پیش فرض استوار است که برای کاستن از تمایل به رفتار بزهکارانه و مجرمانه باید همه افراد کنترل شوند. به طور کلی، نبود کنترل‌های شخصی و اجتماعی موجب پیدایش بزه‌کاری و جرم می‌گردد. کنترل‌های اجتماعی از کنترل‌های رسمی نظیر قوانین و کنترل‌های غیر رسمی هم‌چون ضمانت‌های اجتماعی منتج می‌شوند (احمدی، ۱۳۸۴: ۸۶) براساس این دیدگاه در جرایم سایبری نیز اصل کنترل باید مورد توجه جدی قرارگیرد. نظریه موقعیت مدار با استفاده از روش‌های سلبی و ایجابی، سعی در محافظت از آماج احتمالی و افزایش هزینه‌های ارتکاب بزه برای بزهکاران سایبری دارد با استفاده از پالایشگرها (خانعلی‌پور واجارگاه، ۱۳۹۰: ۱۲۷) و کاهش باند (بهره‌مند، کوره‌پز و سلیمی، ۱۳۹۳: ۱۶۰) تا حدود مناسبی می‌توان از جرایم فضای سایبر پیشگیری کرد. براساس نظریه سبک زندگی، سبک‌های گوناگون زندگی افراد آنها را در نزدیکی بیشتر بزه‌کاری و بزه‌دیده‌گی قرار می‌دهد (هیندلانگ^۱، ۱۹۷۸: ۷۸). شاخصه‌های سبک زندگی مثل جنس، تحصیلات،

سن... (در فضای مجازی) می‌تواند افراد را در معرض موقعیت‌هایی پرخطر قرار دهد، درحالی‌که دانش این افراد از فناوری محدود است. لذا عادت‌ها و سبک زندگی افراد در احتمال بزه‌دیده‌گی آنها مؤثر است (ابوذری، ۱۳۹۲: ۸۸). بر مبنای این نظریه زنان و مردانی که اوقات بیشتری را در فضای سایبر می‌گذرانند احتمال اینکه بزه‌کار یا بزه‌دیده شوند بیشتر است با تغییر و اصلاح مدل زندگی می‌توان از بسیاری از چالش‌های فضای سایبر مانند هرزه‌نگاری سایبری جلوگیری کرد (غفاری چراتی و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۱۴).

به طور کلی نظریات موجود در باب فضای مجازی را می‌توان در سه دسته کلی دسته‌بندی نمود:

نظریه‌های خوش‌بینانه

در نظریه خوش‌بینانه افراد معتقدند حضور در فضای مجازی به‌علت ویژگی‌های خاص آن از جمله گمنامی و حذف نشانه‌های فیزیکی به کاربر اجازه می‌دهد که به آسانی نقش‌های متعدد و متفاوتی را در زمان‌های مختلف و با تنظیمات مختلف مورد دلخواه و پسند خود، بازی کند (ترکل^۱، ۱۹۹۶: ۸۹).

نظریه‌های بدبینانه

این نظریات عمدتاً به طور پراکنده و در انتقاد از نظریات و رویکردهای نسبتاً خوش‌بینانه برخی پسامدرن‌ها شکل گرفته است. مسئله نخست که این دسته از نظریه‌پردازان بدان پرداخته و آن را به چالش کشیده‌اند، مسئله گمنامی به عنوان امکانی رهایی‌بخش است. اینترنت در این معنا محتوایی برنامه‌ریزی شده و از پیش مشخص است که توسط یک عده برنامه‌ریز ایجاد شده و تحت کنترل آنان است و به همین علت است که خودهای شکل گرفته در فضای مجازی نیز بیشتر شکل برنامه‌ها هستند تا هویت‌ها، آنان معتقدند که گرچه فضای مجازی به طور کلی و اتاق‌های گفتگو به طور جزئی‌میزانی از گمنامی و پوشیدگی را در لحظه برای فرد کاربر فراهم می‌آورند اما در کل گمنامی و پوشیدگی نهایی وی را از بین می‌برند، چرا که در مجموع تکنولوژی‌های دیجیتال زندگی همه افراد را امروزه تا حدودی شفاف کرده‌اند (واینن و کاتز^۲، ۱۳۹۴: ۸).

1 - Terkel

2 - Wynn & Katz

نظریات تلفیقی

این دسته از افراد معتقدند است که ارتباطات الکترونیکی دامنه جدیدی از چارچوب‌های تعامل را با آداب و رسوم مخصوصی وضع می‌کند که اگر چه آشکارا از تعاملات دنیای واقعی و با حضور فیزیکی فقیرترند اما فرصت‌ها و چالش‌های جدیدی را در راه ارائه و نمایاندن خود در دنیای کنونی فراهم می‌کنند. میلر از جمله اینان معتقد است فضای مجازی منابع، تکنیک‌ها و امکاناتی را در اختیار افراد قرار می‌دهد که ارائه خود مطلوبشان را در این فضای سیار آسان‌تر از دنیای واقعی می‌کند. به طور کلی فضای مجازی، فرصت‌های شایسته‌ای را برای نمایاندن مطلوب خود و شناخت بهتر خود و دیگری در جریان تعاملات مجازی فراهم می‌کند (تامپسون^۱، ۱۳۷۹: ۳۲۸-۲۹۶).

جواهری و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی با عنوان هرزه‌نگاری سایبری از مبانی نظری تا الگوهای واکنش کیفی به این نتیجه رسیده‌اند که دولت‌ها از مبانی گوناگونی در جرم‌نگاری هرزه‌نگاری سایبری بهره می‌برند و در نتیجه الگوی واحدی برای مجازات هرزه‌نگاران ندارند. داودی (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان موانع اساسی تحقق پیشگیری از جرایم سایبر، مهمترین موانع تحقق پیشگیری از جرائم سایبر را هفت حوزه اصلی موانع اجتماعی، موانع ساختاری، موانع علمی-آموزشی، موانع فرهنگی، موانع مدیریتی، موانع حقوقی قضایی و موانع فنی عنوان نموده است. موسوی و حبیب زاده (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان شبکه پیام‌رسان تلگرام و امنیت اخلاقی برای پیشگیری از جرایم در فضای مجازی، سیاست‌گذاری و طراحی راهبردی (اقدامات ایجابی و فرصت‌ساز)، استفاده هدفمند، هدایت محتوا، نظارت‌های قانونی و رسمی و استفاده از اهرم‌های کنترلی از جمله فیلترینگ (اقدامات سلبی و مقابله‌ای) را پیشنهاد می‌کنند. نظری منظم و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی بررسی عوامل مؤثر بر جرم‌یابی کلاهبرداری در فضای سایبر به این نتیجه رسیده‌اند که همکاری پلیس با مقامات قضایی، تجهیزات مدرن، علم و آگاهی از علوم رایانه‌ای توسط کارگهان سایبری درکشف کلاهبرداری سایبری نقش مهمی دارد. کتانجی و پورقهرمانی (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان سیاست‌های نمادین معاهده جرایم سایبری شورای اروپا به این نتیجه رسیده‌اند که به رغم اهمیت مصوبات

این معاهده (۲۰۰۱ تأیید و تا ۲۰۱۳ تعداد ۳۹ کشور به آن پیوسته‌اند) در زمینه جرایم سازمان‌یافته و جرایم جنسی، هک و ... به علت عدم هماهنگی کشورها، مشکلات تعقیب مجرمان، عدم الزام در اجرای مصوبات این معاهده نتوانسته است در زمینه پیشگیری از جرایم موفقیت ملموسی داشته باشد. میرزایی (۱۳۹۷) در پژوهشی با عنوان بررسی جرایم منافی عفت سایبری در حقوق انگلستان بیان می‌دارد قانونگذار برای جرایم منافی عفت خصوصاً هرزه‌نگاری کودکان در زمینه تولید، توزیع و انتقال محتوی جرم‌انگاری کرده است و یکی از مهمترین راهکارهای پیشگیرانه از این جرم را اتصاف پیامدهای کیفری به رفتار هریک از شرکت‌کنندگان در زنجیره تولید تا صاحب آن می‌داند. غفاری چراتی و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهش هرزه‌نگاری رایانه‌ای از علت‌شناسی تا پیشگیری مهمترین عوامل گرایش به محتویات مبتذل در فضای مجازی را عوامل مرتبط با سبک زندگی هرزه‌نگار و هرزه‌شونده، عوامل وراثتی، اختلالات روحی و روانی، جذابیت و کنجکاوی، عوامل خانوادگی، اقتصادی و شرایط فرهنگی و سیاسی حاکم بر افراد و جامعه و در نهایت سبک زندگی، نیازهای جنسی، عاطفی و مالی بیان می‌کند. زاهدیان و وجدانی فخر (۱۳۹۷) در پژوهش سیاست جنایی ایران در قبال جرم هرزه‌نگاری بیان می‌دارند در برخی از مصادیق هرزه‌نگاری، محاکم با خلاء قانونی مواجه هستند. طهماسبی و شاهمرادی (۱۳۹۶) در پژوهش خود با عنوان چالش‌ها و خلأهای موجود در فرایند رسیدگی به جرایم سایبری به این نتیجه رسیده‌اند که به علت نوین بودن جرایم سایبری و شیوه ارتکاب این گونه جرایم نحوه رسیدگی و تعقیب از جهت مسایل آیین دادرسی با چالش‌ها و خلأهایی مواجه شده است و تدابیر کلاسیک حقوقی به هیچ عنوان پاسخگو نیستند. زهروی و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهشی با عنوان تن‌نمایی زنان در فضای مجازی معتقدند که قانونگذار ایران از جرم‌انگاری صریح تن‌نمایی مجازی تا حدودی غفلت کرده است. کریستیان^۱ (۲۰۲۰) در پژوهش بررسی پورنوگرافی اینترنتی در قوانین اندونزی به پیشرفت حقوقی قضات در یافتن مدارک قانونی برای پرونده‌های جنایی پورنوگرافی سایبری پرداخته است که به دو صورت انجام شده است. نخست، از طریق فهم قاضی از مفهوم هرزه‌نگاری براساس قوانین جاری، و دوم، یافتن سازوکارهای حقوقی برای ایفای نقش قاضی در اینگونه پرونده‌ها. در آخر پیشنهاد شده است که

قاضی یک هنجار اخلاقی (قانون زندگی) را به عنوان مرجعی در ارزیابی میزان بروز رفتارهای پورنوگرافی برای تصمیم‌گیری مورد توجه قرار دهد. واشنی^۱ و همکاران (۲۰۲۰) در پژوهش آگاهی از جرایم سایبری و اقدامات متقابل بر علیه آن معتقدند با استفاده از روش‌هایی مانند منحنی رمزنگاری بیضوی، امنیت مسیریاب، الگوریتم‌های رمزنگاری می‌توان به بررسی جرایم پورنوگرافی سایبری و جرایم رایانه‌ای در فضای سایبر پرداخت. هورزمن^۲ (۲۰۱۷) در پژوهش خود در خصوص تصاویری جنسی استفاده شده از کودکان در اینترنت معتقد است این تصاویر هرزه‌نگارانه به دو دسته تصاویری که نشان‌دهنده سوء استفاده جنسی از کودکان است و تصاویر پورنوگرافی شدید تقسیم می‌شوند. فعالیت‌های مجرمانه مذکور باعث شده است کشور انگلستان به تأسی از دستورالعملی پارلمان اروپا با عنوان EU/92/2011 در مورد مبارزه با سوء استفاده جنسی و استثمار کودکان و پورنوگرافی که کشورهای عضو را ملزم به حذف و محدودسازی و جریمه منتشرکنندگان تصاویر بکند قوانینی را با عنوان «دسترسی عمدی» تصویب کند که بر اساس آن داده‌های کسانی که به اینترنت متصل هستند تا ۱۲ ماه نگهداری و مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد. جینفر و الیجا^۳ (۲۰۱۳) در پژوهشی با عنوان سوء استفاده از تصاویر جنسی کودکان نشان می‌دهند کودکانی که در تولید تصاویر مورد استفاده قرار می‌گیرند دچار تنش‌های روانی، جسمی می‌شوند.

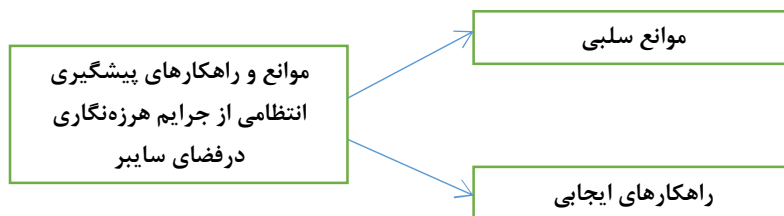
بررسی پژوهش‌های یاد شده نشان می‌دهد تحقیقات فوق هرزه‌نگاری در فضای سایبر را به عنوان یکی از جرایم تکامل یافته در وجه عمومی مورد بررسی قرار داده‌اند و لیکن به صورت مستقیم آن را از حیث پیشگیری انتظامی و متصل به موانع پیشگیری‌کننده مورد بررسی قرار نداده‌اند بنابراین راهکارهای متقنی در این زمینه ارایه نشده است.

1- Varshney

2- Horsman

3- Jennifer & Elijah

مدل مفهومی پژوهش

شکل شماره ۱. مدل مفهومی پژوهش

روش پژوهش

این تحقیق از نظر هدف، کاربردی است و از نظر ماهیت، در زمره تحقیقات تحلیلی به شمار می‌رود. روش انجام تحقیق کیفی است. جامعه آماری تحقیق و متشکل از ۲۰ نفر از مدیران و خبرگان و کارشناسان آگاه به حوزه فضای سایبر از درون و برون سازمان ناجا می‌باشد که پس از شناسایی، به صورت هدفمند انتخاب شده‌اند. برای گردآوری اطلاعات از مصاحبه استفاده گردیده است. در تدوین سوالات مصاحبه از نظرات متخصصان موضوع بهره‌برداری گردید. روایی یافته‌ها از طریق نظر سایر خبرگان (تکنیک تثلیث) و پایایی از طریق هدایت دقیق جریان مصاحبه، تفسیر مصاحبه‌های همگرا و نظر خبرگان انجام پذیرفته است. برای حصول اطمینان از پایایی داده‌های پژوهش از روش‌های رانو و پری^۱ (۲۰۰۳) شامل قابلیت بازیافتی، تأییدپذیری و قابلیت تکرارپذیری و هدایت دقیق جریان گردآوری داده‌ها، ایجاد فرایندهای ساخت‌مند برای اجرا و تفسیر مصاحبه‌های همگرا، استفاده از نظرات ارزشمند اساتید آشنا با این حوزه و متخصصان که در این حوزه خبره و مطلع بودند، کمک گرفته شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش تحلیل مضمون و از نرم افزار مکس کیودا استفاده گردید.

یافته‌های پژوهش

الف) یافته‌های توصیفی

جدول شماره ۲. جنسیت، تحصیلات و سابقه خدمت پاسخگویان

متغیر	گروه	فراوانی	درصد	درصد فراوانی تجمعی
جنسیت	مذکر	۱۸	۹۰	۹۰
	مونث	۲	۱۰	۱۰۰
تحصیلات	کارشناسی ارشد	۳	۱۵	۱۵
	دانشجوی دکتری و بالاتر	۱۷	۸۵	۱۰۰
سابقه خدمت یا فعالیت در حوزه فضای سایبر	تا ۵ سال	۲	۱۰	۱۰
	۶ تا ۱۰ سال	۱۱	۵۵	۶۵
	۱۰ سال و بالاتر	۷	۳۵	۱۰۰

ب) یافته‌های استنباطی

بر اساس یافته‌های پژوهش و با تحلیل مضامین بدست آمده تعداد ۸ مضمون اصلی و ۶۵ مضمون فرعی بدست آمد که در نهایت در دو مضمون کلی چالش‌های سلبی و سیاست‌های ایجابی دسته‌بندی گردید.

شکل شماره ۲. مضامین تشکیل دهنده موانع و راهکارهای پیشگیری انتظامی از جرایم هرزه‌نگاری در سایبر

الف - موانع سلبی

پس از حذف و اصلاح و ادغام مضامین پایه مربوط به مضمون موانع سلبی چهار مضمون چالش‌های قانونی، قضایی، اجرایی، منابع و امکانات که مانع از به نتیجه رسیدن فعالیت‌های پلیس برای پیشگیری و مقابله با جرایم هرزه‌نگاری در فضای سایبر می‌شوند بدست آمد.

شکل شماره ۳. مضامین تشکیل‌دهنده موانع سلبی پیشگیری انتظامی از جرایم هرزه‌نگاری در سایبر

۱- چالش قانونی

پس از حذف و اصلاح و ادغام مضامین پایه مربوط به مضمون چالش قانونی مضامین زیر بدست آمد برابر یافته‌ها در حوزه قوانین و مقررات جاری کشور نواقص یا ایراداتی وجود دارد که مانع موفقیت اقدامات پیشگیرانه انتظامی پلیس گردیده است اهم این چالش‌های قانونی عبارتند:

جدول شماره ۳. مضامین تشکیل دهنده چالش قانونی پیشگیری انتظامی از جرایم هرزه‌نگاری در

فضای سایبر

چالش قانونی	خلاءهای قانونی در تعریف جرایم هرزه‌نگاری
	ناکارآمدی ادله‌های سنتی در حوزه جرایم هرزه‌نگاری
	عدم وجود قوانین شفاف و جامع در مصادیق جرایم سایبری
	نبود تعریف جامع و مشخص از جرم خصوصی در کشور
	عدم هماهنگی قوانین کشور با قوانین سایر کشورها
	مشکلات در زمینه بازرسی و توقیف «پایگاه داده‌ها»
	ناکارآمدی قوانین موجود در بازدارندگی جرایم
عدم جرم‌انگاری استفاده و خرید و فروش vpn و نرم افزارهای فیلترشکن و پروکسی	

۲- چالش‌های قضایی

پس از حذف؛ اصلاح و ادغام مضامین پایه مربوط به چالش‌های قضایی مضامین زیر بدست آمده است بنابراین یافته‌ها مؤید آن است که چالش‌های قضایی در جرایم هرزه‌نگاری منجر به سردرگمی اصحاب دعوا در تشخیص حقوق و تکالیف قانونی خود، بی‌نظمی قضایی و در نهایت سردرگمی پلیس در ردیابی یا پی‌جویی جرایم و پیشگیری انتظامی از جرایم هرزه‌نگاری گردیده است. اهم این چالش‌های قضایی عبارتند:

جدول شماره ۴. مضامین تشکیل دهنده چالش قضایی پیشگیری انتظامی از جرایم هرزه‌نگاری در

فضای سایبر

چالش قضایی	عدم پیش‌بینی دادگاه اختصاصی برای جرایم فضای سایبر
	رویه‌های متنوع در محاکم قضایی
	صدور آراء متفاوت در موضوع مشترک جرایم هرزه‌نگاری
	صدور آراء متناقض در در موضوع مشترک جرایم هرزه‌نگاری
	فراوانی جرایم فضای سایبر و کمبود نیرو در محاکم قضایی
کمبود تجربیات مراجع قضایی در مواجهه با جرایم فضای سایبر	

۳- چالش اجرایی

پس از حذف و اصلاح و ادغام مضامین پایه مربوط به مضمون چالش‌های اجرایی مضامین زیر بدست آمده است این مضامین برابر یافته‌های پژوهش از جمله مسائل اساسی هستند که در اجرای مستقیم پیشگیری انتظامی توسط پلیس‌های تخصصی مانع ایجاد نموده و مأموریت‌های پلیسی را با دشواری‌هایی روبرو کرده است این موانع

در حوزه‌های مأموریتی و تخصصی کارکنان تا حوزه‌های اجتماعی امتداد یافته است اهم این چالش‌های اجرایی عبارتند:

جدول شماره ۵. مضامین تشکیل‌دهنده چالش اجرایی پیشگیری انتظامی از جرایم هرزه‌نگاری در فضای سایبر

عدم وجود نص صریح قانونی پیرامون اختیارات ضابطان (پلیس) در برخورد با جرایم هرزه‌نگاری	چالش اجرایی
محدودیت‌های اقدامات پلیس بر اساس ماده ۴۴ ق.آ.د.د.ع.ا	
محدودیت قانونی پلیس در تحقیقات مربوط به جرایم هرزه‌نگاری	
محدودیت‌های پلیس در حوزه پیگیری مجرمان هرزه‌نگاری در سطح بین‌الملل	
فراوانی جرایم هرزه‌نگاری در فضای سایبر و دشواری پردازش داده‌ها	
تغییرات مداوم الگوریتم‌های رمزنگاری سایت‌های هرزه‌نگاری	
اختلاف جرایم هرزه‌نگاری با سایر جرایم سنتی در تفاوت‌های بستر ارتکاب جرایم	
محدودیت پلیس در موضوع تشخیص محل وقوع جرم به علت ویژگی‌های جرایم هرزه‌نگاری	
دسترسی آسان به سایت‌های هرزه‌نگاری از طریق VPN و دور زدن فیلترینگ	
کم هزینه بودن زمینه‌های ارتکاب جرم هرزه‌نگاری	
عدم مشارکت و هماهنگی سایر سازمان‌ها در پیشگیری از جرایم هرزه‌نگاری	
سهل‌انگاری کاربران فضای سایبر و سهم بزه‌دیده‌گان در وقوع جرم هرزه‌نگاری	
فراوانی رقم سیاه جرایم هرزه‌نگاری در فضای سایبر	
کمبود نیروی انسانی متخصص و ماهر	

۴- چالش منابع و امکانات

پس از حذف و اصلاح و ادغام مضامین پایه مربوط به مضمون چالش‌های منابع و امکانات مضامین زیر بدست آمده است برابر یافته‌های تحقیق کمبود یا عدم دسترسی به امکانات فوق در راستای پیشگیری انتظامی موانعی مؤثری ایجاد کرده است اهم این چالش‌های منابع و امکانات عبارتند:

جدول شماره ۶. مضامین تشکیل‌دهنده چالش موانع و امکانات پیشگیری انتظامی از جرایم هرزه‌نگاری در فضای سایبر

کمبود نیروی انسانی متخصص در رده‌های مرتبط در ناجا	چالش منابع و امکانات
مشکلات ورود فناوری سایبری به کشور به علت تحریم‌های بین‌المللی	
کمبود تجهیزات سایر مراکز تخصصی مرتبط با جرایم فضای سایبر مانند آگاهی، پاوا..	
وابستگی به تجهیزات سایبری غیروومی و خارجی	
بسترهای ذخیره‌سازی دیتا در خارج از کشور	
کندی رشد صنعت پدافند سایبری در ناجا	

ب- راهکارهای ایجابی:

پس از حذف و اصلاح و ادغام مضامین پایه مربوط به راهکارهای ایجابی چهار مضمون رفع موانع قانونی، ایجاد بسترهای قضایی، توانمندسازی اجرایی، تخصیص منابع و امکانات بدست آمد. منظور از راهکارهای ایجابی برنامه‌هایی هستند که می‌تواند در راستای تحقق اقدامات پیشگیرانه پلیس و به نتیجه رسیدن فعالیت‌های آنان مؤثر واقع گردد تا در نهایت امکان مدیریت جرایم هرزه‌نگاری در فضای سایبر را فراهم سازی نماید.

شکل شماره ۴. مضامین تشکیل‌دهنده راهکارهای ایجابی پیشگیری انتظامی از جرایم هرزه‌نگاری در فضای سایبر

الف- رفع موانع قانونی

پس از حذف و اصلاح و ادغام مضامین پایه مربوط به مضمون رفع موانع قانونی مضامین زیر بدست آمده است برابر یافته‌های تحقیق رفع این موانع امکان مناسبی برای انجام مأموریت‌های پلیس فراهم می‌کند:

جدول شماره ۷. مضامین تشکیل دهنده رفع موانع قانونی پیشگیری انتظامی از جرایم هرزه‌نگاری در

فضای سایبر

رفع موانع قانونی	تهیه و ارائه لایحه‌ای به مجلس در خصوص خلاءهای قانونی موجود در فضای سایبر
	افزایش اختیارات پلیس فتا و حضور در حریم خصوصی برای برقراری امنیت سایبری
	پیوستن به کنوانسیون بین المللی بوداپست و اخذ امتیاز نظارتی شبکه‌های مجازی
	تاسیس دادگاه اختصاصی برای فضای سایبر
	وضع قوانین سختگیرانه جهت برخورد با مجرمان جرایم اینترنتی
	وضع قوانین سختگیرانه در مدیریت احراز هویت در شبکه اینترنت
	وضع قوانین سختگیرانه در احراز هویت دستگاه سخت‌افزار مثل تلفن
	ایجاد بسترهای قانونی برای مدیریت هیجانات جوانان و نوجوانان به منظور تغییر رویکرد استقبال آنان از جذابیت‌های فضای سایبر

ب- ایجاد بسترهای قضایی

پس از حذف و اصلاح و ادغام مضامین پایه مربوط به مضمون رفع موانع قضایی مضامین زیر بدست آمده است برابر یافته پژوهش فراهم‌سازی این امور موجب می‌شود مأموریت‌های پلیسی مرتبط با مراجع قضایی در موضوع پیشگیری انتظامی از جرایم هرزه‌نگاری سهل و قابل وصول تر باشد.

جدول شماره ۸. مضامین تشکیل دهنده ایجاد بسترهای قضایی پیشگیری انتظامی از جرایم

هرزه‌نگاری در فضای سایبر

ایجاد بسترهای قضایی	پیش‌بینی دادگاه اختصاصی برای جرایم فضای سایبر
	استراتژی توسعه از طریق افزایش تعداد مشاغل تخصصی
	آموزش مستمر قضات و آشنا سازی آنها با ویژگی‌های جرایم هرزه‌نگاری
	اتخاذ رویه مشترک در تصمیمات قضایی برای جرایم هرزه‌نگاری
	چابک‌سازی مراجع قضایی از طریق جذب نیروهای متخصص و کارآمد
	تبادل اطلاعات، دانش و ترسیم خطوط مشترک با پلیس در امر پیشگیری از جرایم هرزه‌نگاری

ج - توانمند سازی اجرایی پلیس

پس از حذف و اصلاح و ادغام مضامین پایه مربوط به توانمندسازی اجرایی پلیس مضامین زیر بدست آمده است برابر یافته پژوهش فراهم‌سازی این امور موجب توانمندسازی اجرایی پلیس برای پیشگیری انتظامی از جرایم هرزه‌نگاری در فضای سایبر خواهد شد.

جدول شماره ۹- مضامین تشکیل دهنده توانمندسازی اجرایی پلیس پیشگیری انتظامی از جرایم

هرزه‌نگاری در فضای سایبر

توانمندسازی اجرایی پلیس	استفاده از سامانه‌های نظارتی و کنترلی در سطح کلان
	وآپایش و رصد مستمر فضای سایبر برای امن سازی
	احراز هویت مجرمان هرزه‌نگاری در فضای سایبر
	ردیابی هویت مجرمین هرزه‌نگاری در فضای سایبر
	بهره‌برداری از موتورهای جستجو برای کشف جرم
	ارزیابی برنامه‌های اجرایی پیشگیری از جرم هرزه‌نگاری (موانع، چالش‌ها، قوت و ضعف)
	ایجاد بسترهای آگاهی‌سازی جرایم هرزه‌نگاری در فضای سایبر برای خانواده‌ها
تشویق بزه‌دیده‌گان برای همکاری و گزارش موارد ارتكابی به پلیس	

د- تخصیص منابع و امکانات

پس از حذف و اصلاح و ادغام مضامین پایه مربوط به منابع و امکانات مضامین زیر بدست آمده است برابر یافته پژوهش اختصاص منابع و امکانات و تجهیزات مورد نیاز می‌تواند قابلیت‌های بالقوه پلیس را در پیشگیری انتظامی به نحو مؤثری افزایش دهد.

جدول شماره ۱۰. مضامین تشکیل دهنده تخصیص منابع و امکانات پیشگیری انتظامی از جرایم

هرزه‌نگاری در فضای سایبر

تخصیص منابع و امکانات	تجهیز پلیس‌های تخصصی به سامانه‌ها برای تسریع در شناسایی مجرمان
	تجهیز زیرساخت‌های لازم برای احراز هویت کاربران فضای سایبر
	آموزش کاربران پیشگیری‌کننده از جرایم هرزه‌نگاری در فضای سایبر
	تأمین منابع مالی مورد نیاز برای برنامه‌های پیشگیری از جرایم هرزه‌نگاری
	تأمین فناوری‌های مورد نیاز برای ردیابی مجرمان هرزه‌نگاری
	طراحی و پیاده‌سازی نرم افزار گشت فضای سایبر در پلیس‌های تخصصی
	پیگیری انجام اقدام ساختاری برای مدیریت وی پی ان (vpn) یا مدیریت فرارها در اینترنت

بر اساس یافته‌های پژوهش موانع و پیشگیری انتظامی از جرایم هرزه‌نگاری در فضای سایبر و راهکارهای رفع آن را می‌توان در دو حوزه بیان نمود:

- ۱- موانع سلبی که در چهار مضمون شامل چالش‌های قانونی با ۹ مانع، چالش‌های قضایی با ۶ مانع، چالش‌های اجرایی با ۱۴ مانع و چالش‌های امکانات و منابع با ۶ مانع به شرح زیر دسته‌بندی شده‌اند:

جدول شماره ۱۱. مضامین اصلی تشکیل دهنده موانع سلبی پیشگیری انتظامی از جرایم هرزه‌نگاری در فضای سایبر

چالش / راهکار	تعداد	درصد فراوانی	درصد تجمعی
چالش‌های اجرایی	۱۴	۴۱	۴۱
چالش‌های قانونی	۸	۲۳	۶۴
چالش‌های امکانات و منابع	۶	۱۸	۸۲
چالش‌های قضایی	۶	۱۸	۱۰۰
جمع کل	۳۴	۱۰۰	۴ مضمون

یافته‌ها نشان می‌دهد بیشترین فراوانی موانع سلبی پیشگیری انتظامی از جرایم هرزه‌نگاری در فضای سایبر را چالش‌های اجرایی تشکیل داده است که این چالش‌ها به طور مستقیم پلیس را درگیر کرده و مانع تحقق اهداف پیشگیرانه پلیس شده است.

۲- راهکارهای ایجابی رفع این موانع می‌باشد که در چهار مضمون شامل رفع موانع قانونی ۸ راهکار، ایجاد بسترهای قضایی با ۶ راهکار، توانمندسازی اجرایی پلیس با ۹ راهکار، تخصیص منابع و امکانات با ۷ راهکار دسته‌بندی شده‌اند که نتایج به شرح جدول زیر می‌باشد:

جدول شماره ۱۲. مضامین اصلی تشکیل دهنده راهکارهای ایجابی پیشگیری انتظامی از جرایم هرزه‌نگاری در فضای سایبر

راهکار	تعداد	درصد فراوانی	درصد تجمعی
توانمندسازی اجرایی پلیس	۸	۲۷/۵	۲۷/۵
رفع موانع قانونی	۸	۲۷/۵	۵۵
تخصیص منابع و امکانات	۷	۲۵	۸۰
ایجاد بسترهای قضایی	۶	۲۰	۱۰۰
جمع کل	۲۹	۱۰۰	۴ مضمون

یافته‌ها نشان می‌دهد بیشترین فراوانی راهکارها ایجابی پیشگیری انتظامی از جرایم هرزه‌نگاری در فضای سایبر را ایجاد بسترهای قضایی و سپس تخصیص منابع و امکانات تشکیل داده است.

بحث و نتیجه‌گیری

همانگونه که در سطور بالا بیان شد تمایل کاربران به استفاده از رایانه و اینترنت شرایط و بستر مساعدی برای ظهور جرائم هرزه‌نگاری در فضای سایبر به وجود آورده است. به علت ویژگی‌های این جرم مانند ملموس نبودن جرم و فاصله‌های مکانی و زمانی با مجرمین، گمنامی، سرعت انجام جرم، سهولت جرم، بقای پدیده مجرمانه، وسعت ضرر جرم و سایر ویژگی‌ها، پیشگیری‌ها قرین موفقیت نبوده است لذا در تحقیق پیش رو این سوال اصلی مطرح بوده است که موانع پیشگیری انتظامی از جرایم هرزه‌نگاری در فضای سایبر چه بوده و راهکارهای رفع این موانع چیست برای پاسخ به این سوال از ۲۰ نفر از مدیران پلیس‌های تخصصی و کارشناسان مصاحبه تخصصی به عمل آمد که در نهایت دو مضمون اصلی، یکی موانع سلبی که از چهار مضمون پایه و در مجموع از ۳۴ مضمون سازمان‌دهنده و دیگری راهکارهای ایجابی که آن نیز از چهار مضمون پایه و در مجموع از ۳۰ مضمون سازمان‌دهنده تشکیل شده است بدست آمد.

یافته‌ها بیانگر آن است موانع متعددی در مقابل پیشگیری انتظامی از جرایم هرزه‌نگاری وجود دارد از یک سوء چالش‌های قانونی مانند خلاء قوانین، عدم وجود قوانین شفاف و جامع، ناهماهنگی با قوانین سایر کشور... به همراه چالش‌های قضایی مانند عدم پیش‌بینی دادگاه‌های اختصاصی برای رسیدگی سریع به جرم توأم با رسیدگی‌های سلیقه‌ای، رویه‌های متنوع و گاه صدور آراء متناقض بر پیچیدگی‌های پیشگیری افزوده است و اگر به مشکلات اجرایی که عموماً منبث از اقدامات پلیس است مانند مشکلات و محدودیت‌های رسیدگی، فراوانی جرم، دسترسی‌های آسان به وی پی ان توسط تمام اقشار جامعه، تغییرات مداوم الگوریتم‌های جرم و ... به همراه چالش‌های تأمین منابع و امکانات مانند کمبود نیروی انسانی متخصص، کمبود تجهیزات بروز و مخصوصاً دیتاهای ذخیره‌ساز اطلاعات در خارج از کشور ... توجه داشته باشیم متوجه خواهیم شد که انبوهی از موانع در مسیر موفقیت در پیشگیری وجود دارد لذا می‌توان با اطمینان بیان کرد که هرگونه پیشگیری موفقیت‌آمیز از جرایم هرزه‌نگاری نیازمند رفع موانع قانونی و قضایی و تأمین امکانات و منابع لازم برای پلیس می‌باشد. با این وصف راهکارهای رفع این موانع عموماً در حیطه اختیارات قوای سه‌گانه قرار دارد و انتظار این است که برای رفع موانع پیشگیری در فضای سایبر هماهنگی و هم‌افزایی

مناسب در سطوح بالای تصمیم‌ساز صورت پذیرد. به عنوان نمونه رفع موانع قانونی و قضایی هرزه‌نگاری در فضای سایبر نیازمند انجام اقدامات لازم در قوای مقننه و قضائیه می‌باشد. رفع موانع و امکانات نیازمند اختصاص بودجه از سوی قوه مجریه و تصویب آن در مجلس است البته باید اذعان کرد در حوزه اجرایی پیشگیری انتظامی از جرایم هرزه‌نگاری در فضای سایبر نیز بایستی اقدامات مناسب و رویکردهای جدیدی در سطح پلیس‌های تخصصی برنامه‌ریزی و اجرا شود با توجه به تغییرات مستمر الگوهای جرایم هرزه‌نگاری اقداماتی از قبیل اصلاح ساختارهای سازمانی، بهره‌وری مناسب از نیروهای انسانی، استفاده از سامانه‌ها، فعالیت‌های اطلاعاتی و سایر اقدامات انتظامی بسیار ضروری می‌باشد. اگرچه در مسیر پیشگیری از جرایم هرزه‌نگاری در فضای سایبر خصوصاً در حوزه ردیابی مجرمان به علت بومی نبودن شبکه‌های اجتماعی دشواری‌هایی وجود دارد لیکن به رغم این محدودیت‌ها و مشکلات تأمین فناوری مورد نیاز برابر اظهارات مدیران پلیس‌های تخصصی در صورت وجود حمایت‌های قانونی و قضایی و تأمین منابع و امکانات بسیاری از جرایم هرزه‌نگاری قابلیت ردیابی و پی‌جویی است و بدون این قابلیت‌ها چشم‌انداز موفقیت در پیشگیری از جرم بسیار دور است.

نتایج پژوهش در زمینه موانع حقوقی قضایی با یافته‌های داودی (۱۳۹۸) در زمینه اقدامات ایجابی، فرصت‌ساز و اقدامات سلبی، مقابله‌ای با یافته‌های موسوی و حبیب زاده (۱۳۹۸) و در موضوع خلاء قانونی در محاکم قضایی با یافته‌های زاهدیان و وجدانی فخر (۱۳۹۷) و از جهت چالش‌ها و خلأهایی آیین دادرسی با یافته‌های طهماسبی و شاهرمدادی (۱۳۹۶) و خلاء قانونی برای جرم‌انگاری جرایم هرزه‌نگاری با یافته زهروی و همکاران (۱۳۹۵) و نقش سامانه رخدادهای انتظامی به عنوان اهمیت منابع و امکانات با یافته شاه محمدی (۱۳۹۴) و یافتن سازوکارهای حقوقی برای ایفای نقش قاضی در جرایم هرزه‌نگاری یافته کریستیانو (۲۰۲۰) همراستایی دارد. می‌توان اذعان نمود مضامین بدست آمده از آن رو در این پژوهش با اهمیت است که موارد احصاء شده با مصاحبه صورت گرفته از مدیران پلیس‌های تخصصی و خبرگانی بدست آمده است که هر روزه با این نوع جرایم مواجه و با موانع عملیاتی پیشگیری از آن درگیر هستند لذا رفع موانع سلبی و توجه به راهکارهای ایجابی پژوهش از سوی مسئولین پیشگیری از

جرایم در فضای سایبر در سطح کلان می‌تواند قابلیت‌های پلیس را به نحوی فعال سازد تا نقش مؤثرتری را در پیشگیری از این جرایم در فضای سایبر ایفا نمایند.

پیشنهادها

- معاونت حقوقی و امور مجلس ناجا با تهیه لایحه مستدل، مشکلات پیشگیری از جرایم در فضای سایبر از جمله جرایم هرزه‌نگاری را در مجلس شورای اسلامی طرح تا ضمن آگاهی‌یابی مسئولان مربوطه، قوانین متناسب با جرم در این خصوص تصویب گردد؛
- برای برون رفت از محدودیت‌های پلیسی و پیشبرد اهداف مشترک تعامل مشترکی توسط پلیس‌های تخصصی با مراجع قضایی انجام پذیرد؛
- کارگاه‌های مشترک جرایم سایبری با مراجع قضایی برای تبادل اطلاعات و آموزش‌های کشف جرم برگزار گردد؛
- منابع لازم برای تقویت سامانه‌های نظارتی در پلیس‌های تخصصی به منظور مقابله با جرایم سازمان یافته هرزه‌نگاری در فضای سایبر تأمین شود؛
- کارگاه‌های آموزشی و تخصصی برای کارشناسان پلیس‌های تخصصی به منظور آشنایی با ویژگی‌های جرم، شناسایی و رصد مجرمان هرزه‌نگاری برنامه‌ریزی شود؛
- پلیس با اپراتورهای عرضه‌کننده دیتا برای پیش‌بینی گزارش جرم در مرورگرها هماهنگی لازم را به عمل آورد؛
- نیروهای متخصص و کارآمد در سطح پلیس‌های تخصصی افزایش یابد؛
- از تجارب سایر کشورها در حوزه جرایم هرزه‌نگاری خصوصاً جرایم هرزه‌نگاری کودکان بهره‌برداری شود؛
- در سطح کلان جامعه برای افزایش سواد رسانه‌ای و بالا بردن مهارت و تکنیک‌های جستجو در شبکه‌های اجتماعی و اینترنت توسط کاربران و گزارش جرایم احتمالی برنامه‌ریزی آموزشی صورت پذیرد؛

- نرم افزار گشت فضای سایبر برای شناسایی مجرمان احتمالی خصوصاً بررسی وب عمیق، طراحی و پیاده سازی شود.

تقدیر و تشکر

در پایان بر خود لازم می دانم از همکاری مدیران و کارشناسان پلیس های تخصصی فتا و پاوا، اساتید محترم دانشگاه و پژوهشگاه علوم انتظامی و سایر خبرگان و نخبگان برون سازمانی که به محقق در پیشبرد پژوهش کمک نموده اند تقدیر و تشکر به عمل می آید.

منابع

- ابراهیمی، محسن (۱۳۹۳). هرزه‌نگاری، فرهنگ و جرم‌شناسی. تهران: فرهنگه.
- ابوذری، مهرنوش (۱۳۹۲). جرم‌شناسی جرائم سایبری. تهران: نشر میزان.
- احمدی، حبیب (۱۳۸۴). جامعه‌شناسی انحرافات. تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها.
- بیابانی، غلامحسین و هادیانفر، سیدکمال (۱۳۸۴). فرهنگ توصیفی علوم‌جنایی. تهران: انتشارات مرکز تحقیقات کاربردی کشف جرایم و امنیت معاونت آگاهی ناجا.
- بهره‌مند، حمید؛ کوره‌پز، محمدحسین و سلیمی، احسان (۱۳۹۳). راهبردهای وضعی پیشگیری از جرایم سایبری. آموزه‌های حقوق کیفری، ۱۱(۷)، صص ۱۷۶-۱۴۷. قابل‌بازیابی از: https://cld.razavi.ac.ir/article_770_072fda4f8b59cfc58218e43c66d93cf5.pdf
- پرویزی، رضا و غلامی، علیرضا (۱۳۸۲). پی‌جویی جرائم رایانه‌ای. چاپ اول، معاونت آگاهی ناجا.
- پیکا، ژرژ (۱۳۹۰). جرم‌شناسی. ترجمه علی حسین نجفی ایرندآبادی، تهران: نشر میزان.
- تامپسون، جان بروکشایر (۱۳۷۹). رسانه‌ها و نوگرایی؛ نظریه اجتماعی درباره رسانه‌ها. ترجمه کسمایی ایثاری، تهران: موسسه ایران.
- جواهری، غلامرضا؛ اسماعیلی، مهدی و حاجی تبار، فیروز (۱۳۹۹). هرزه‌نگاری سایبری از مبانی نظری تا الگوهای واکنش کیفری. پژوهش حقوق کیفری، ۷(۳۰)، صص ۲۰۰-۱۷۳. قابل‌بازیابی از: https://jclr.atu.ac.ir/article_11168_218e89ecf2a38229c3538c1bb639a819.pdf
- حافظی، سعید (۱۳۸۳). جرایم سایبر. چاپ اول، تهران: انتشارات دبیرخانه شورای عالی اطلاع‌رسانی.
- خانعلی‌پور واجارگاه، سکینه (۱۳۹۰). پیشگیری فنی از جرم. تهران: میزان.
- داودی، ابراهیم (۱۳۹۹). موانع اساسی پیشگیری از جرائم سایبر. پژوهش‌نامه نظم و امنیت انتظامی، ۱۲(۴۶)، صص ۵۳-۸۲. قابل‌بازیابی از: http://journals.police.ir/article_91839_6f1b4869d28d53acc5aa049fabf7f1cf.pdf
- دوران، بهزاد (۱۳۸۶). هویت اجتماعی و فضای سایبرنتیک. چاپ اول، تهران: انتشارات پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات.
- رجیبی‌پور، محمود (۱۳۸۳). درآمدی بر پیشگیری مقتدرانه پلیس از جرم. فصلنامه دانش انتظامی، ۶(۲)، صص ۳۰-۱۴. قابل‌بازیابی از: <http://ensani.ir/file/download/article/20110105151835>
- زهروی، رضا و احمدزاده، رسول (۱۳۹۵). تن‌نمایی زنان در فضای مجازی. با نگاهی به آموزه‌های فقه امامیه و حقوق ایران، مطالعات راهبردی زنان، ۱۸(۷۰)، صص ۲۳۰-۱۹۷. قابل‌بازیابی از: <http://ensani.ir/file/download/article/20161206152756-9626-122.pdf>

- سلیمی، علی و داوری، محمد (۱۳۸۰). جامعه‌شناسی کجروی. پژوهشکده حوزه و دانشگاه، قم.
- سند راهبردی دفاع سایبری (۱۳۹۴). سازمان پدافند غیر عامل.
- شعبانی داریانی، داود (۱۳۸۱). جدیدترین اطلاعات از دنیای سایبرنتیک. تهران: انتشارات دلپام-دلیر
- طهماسبی، جواد و شاهمرادی، خیرالله (۱۳۹۶). چالش‌ها و خلأهای موجود در فرایند رسیدگی به جرایم سایبری. مجله حقوقی دادگستری، ۸۲(۱۰۴)، صص ۱۲۱-۹۵. قابل بازیابی از: <http://ensani.ir/file/download/article/1572946149-9511-104-4.pdf>
- عباچی، مریم (۱۳۸۷). مبانی و مقدمات تدوین برنامه ملی پیشگیری از جرم در ایران. فصلنامه مطالعات پیشگیری از جرم، ۳(۹)، صص ۷۲-۳۳. قابل بازیابی از: http://cps.jrl.police.ir/article_13466_1accd3840b0c919d9a98653667ac6223.pdf
- غفاری چراتی، صالح؛ هادی تبار، هادی و قدسی، سید ابراهیم (۱۳۹۷). هرزه‌نگاری رایانه‌ای از علت‌شناسی تا پیشگیری. دوفصلنامه علمی ترویجی حقوق بشر اسلامی، ۷(۱۵)، صص ۱۲۵-۹۹. قابل بازیابی از: <http://ensani.ir/file/download/article/1608551572-9840-15-5.pdf>
- قانون مجازات اسلامی (۱۳۹۲). پژوهشکده شورای نگهبان.
- کتانجی، الناز و پورقهرمانی، بابک (۱۳۹۸). سیاست‌های نمادین معاهده جرایم سایبری شورای اروپا. فصلنامه مطالعات بین‌المللی، ۱۶(۲)، صص ۴۷-۳۱. قابل بازیابی از: http://www.isjq.ir/article_99238_dabc53cf1b55da6d92008c8efad79428.pdf
- موسوی، سید جعفر و حبیب زاده، اصحاب (۱۳۹۸). شبکه پیام‌رسان تلگرام و امنیت اخلاقی. فصلنامه پژوهش‌های اطلاعاتی و جنایی، ۱۴(۵۶)، صص ۷۸-۵۳. قابل بازیابی از: <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?ID=535396>
- میرزایی، مریم (۱۳۹۷). بررسی جرایم منافی عفت سایبری در حقوق انگلستان. فصلنامه الکترونیکی پژوهش‌های حقوقی، ۱(۳)، صص ۲۵۰-۲۲۹. قابل بازیابی از: <http://ensani.ir/file/download/article/1544262645-10143-3-12.pdf>
- نادرپور، محمدرضا (۱۳۹۱). بررسی علل رفتارهای خشونت‌آمیز جوانان شهر بندرعباس (چاقوکشی) با تأکید بر پیشگیری انتظامی. دفتر تحقیقات کاربردی استان هرمزگان. قابل بازیابی از: http://journals.police.ir/article_91415.html
- نظری منظم، مهدی؛ مجیدی، عبدالله؛ هندیانی، عبدالله و وفادار، حسین (۱۳۹۸). بررسی عوامل مؤثر بر جرم‌یابی کلاهبرداری در فضای مجازی. فصلنامه پژوهش‌های دانش انتظامی، ۲۱(۲)، صص ۲۴۵-۲۱۷. قابل بازیابی از: <http://ensani.ir/fa/article/414101>
- نگهی، مرجان (۱۳۹۱). مقابله با هرزه‌نگاری کودکان. بررسی تطبیقی اسناد بین‌المللی و قوانین کیفری ایران، پژوهش نامه حقوق کیفری، ۳(۲)، صص ۱۶۰-۱۳۵. قابل بازیابی از: <http://ensani.ir/fa/article/331612>

- Christiano, H.(2020). Measuring cyber pornography based on Indonesian living law: Astudy of current lawfinding method. *International Journal of Law, Crime and Justice*, 60,1-12. Retrieved from:
<http://repository.ubaya.ac.id/id/eprint/37166>
- Hindelage, M.(1978). *victim of personal Crime: An Empirical for a Theory of personal victimization* cambridge M A: Alinger: United States of America. Retrieved from:
<https://www.ojp.gov/library>
- Horsman, G.(2018). Combatting those who intentionally access images depicting child sexual abuse on the Internet: A call for a new offence in England and Wales. *Computer Law & Security Review*, 34(1), 111-124. Retrieved from:
<https://doi.org/10.1016/j.clsr.2017.05.017>
- Interpol Recommendation on offences against minors.(1995) Interpol 61, General Assembly, , available at [http://www.interpol.int/public/THB, 12/12/2010](http://www.interpol.int/public/THB,12/12/2010). Retrieved from:
<https://www.interpol.int/en/News-and-Events/News/2016/INTERPOL>
- Martin, J., & Alaggia, R. (2013). Sexual abuse images in cyberspace: Expanding the ecology of the child. *Journal of child sexual abuse*, 22(4), 398-415. Retrieved from:
<https://doi.org/10.1080/10538712.2013.781091>
- Terkel, D. J. (۱۹۹۶). Coordination and Citizen Participation, *Social Service leidner, Social Service Review Volume 54, Mar, 54(1)* , 13-30 . Retrieved from:
<https://www.journals.uchicago.edu/doi/10.1086/643801>
- Varshney ,S, & Dheeraj, M & Ipsita, J&Orijit B&Shagun, S(۲۰۲۰). Cyber Crime Awareness and Corresponding Countermeasures. *International Conference on Innovative Computing and Communication*. Delhi 110053, India, 1-8. Retrieved from:
https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3601807
- Wynn, E& james, k.(1998). *Hyperbole over Cyberspace: Self-Presentation and Social Boundaries in Internet Home Pages and Discourse*. Oregon Graduate Institute of Science & Technology. West Linn, Oregon, USA ,297-327. Retrieved from:
DOI: 10.1080/019722497129043 .:
- poullet Y. (2011) *e-Youth before its judges – Legal protection of minors in cyberspace*.
- *Computer Law & Security Review*, Volume ۲۷, Issue ۱, February, 27(1), 6-20. Retrieved from:
<https://doi.org/10.1016/j.clsr.2010.11.011>

پروشکاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی